

terminabitur et expirabit^l, incipiet et integrum annum durabit, quae a singulis cerevisiae coctoribus more solito solvetur, ex quibuscunque braseis fuerit eadem ipsa cerevisia cocta, sive brasea ipsa sint civium et dominorum, sive ex molendinis provenientia et emensurata, sive domi facta.

[7]. Item molendina brasealia et haereditaria, aquatica et equestria, in civitatibus et oppidis supradictis more veteri taxata, contributionem persolvent a qualibet marca taxae duos grossos, quam etiam domini, qui tertiam mensuram molendinorum, a molendinatoribus redimendam; soli illam tenent, persolvent.

[8]. Minerariae vero officinae alias ferrum facientes et serrae ex singulis rotis per unum fertonem persolvent.

[9]. Item sacerdotes Ruteni, qui popones vocantur, ex singulis ^jecclesiis et synagogis^j suis tres fertones persolvent.

[10]. Item Valachi^k ex singulis laneis integris, si illos habent, vel areis, quae *dworyszcza*^l dicuntur, unum fertonem persolvent.

[11]. Ut autem supradicta ordinatio, in exigendis eisdem contributionibus facta, debitae executioni demandetur, supradictum N.^m ad eas colligendas in palatinatu N.ⁿ exactorem designavimus et constituimus praesentibus litteris nostris, mandamusque, ut in manus eius designatis temporibus easdem contributiones persolvere curetis. Tibi vero capitaneo mandamus, ut ea facere non dubites, quae ex officio tuo facturus es, ut quemadmodum statutis terrestribus cautum est², more solito contributiones praedictae sine mora exigi possint.

Datum Cracoviae, feria secunda proxima post dominicam Oculi anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo [8 III 1518], regni nostri anno duodecimo. Ad mandatum ^oRegiae Maiestatis proprium^o.

V. LITTERAE EXACTIONIS CZOPOWE^a

Sigismundus Dei gratia ^brex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae Prussiaeque etc. dominus et haeres^b, universis et singulis principibus, tam spiritualibus, quam saecularibus, reverendissimis et reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis, episcopis, necnon magnificis, generosis, nobilibus, famosis et providis, palatinis, castellanis, capitaneis, tenutariis, terrigenis, nobilibus, officialibus et eorum vicesgerentibus, haeredibus, advocatis, scultetis, civitatumque et oppidorum, tam nostrorum quam quorumcunque subditorum nostrorum, magistris civium consulibusque ac communitatibus, et generaliter omnibus subditis nostris spiritualibus et saecularibus, cuiuscunque status, conditionis et praeceminentiae existentibus, bona quaecunque, tam spiritualia, quam saecularia, civitates, oppida, villas, tabernas, possessiones et alia bona, quocunque nomine nuncupata habentibus, et signanter in terra N.^c et districtu eiusdem existentibus, sincere et fidelibus nostris dilectis, salutem et gratiam nostram. Sincere et fideles nobis dilecti.

^{ij} synagogis et ecclesiis MK₂.

^k Valaschi MK₂.

^l dworzyszcza MK₂; dworzyszcza Dr.

^m Tak w MK₂; w Dr. okienko, w którym ówczesną ręką dopisano: Ioannem Pyenianszek vicecapitaneum.

ⁿ in palatinatu D. MK₂; w Dr. okienko, w którym ówczesną ręką dopisano: et terra Cracoviensi.

^{o-o} W MK₂ etc.

^a Taki tytuł nosi ten akt w MK₂. W Dr. napisano na marginesie verso: czopowy, czoppowe.

^{b-b} W MK₂ zamiast tych słów: etc.

^c W MK₂: C. W Dr. pozostawiono w tym miejscu okienko, w którym ówczesną ręką dopisano: Cracoviensi.

¹ Jest to zgodne z uniwersalem o poborze czopowego z 1513 r. (por. Uchwały sejmików generalnych z 1513 r., nr III), który zarządził wybieranie tego podatku przez pięć lat, zatem do Zielonych Świątek 1518 r.

² Por. konstytucje sejmu koronacyjnego 1507 r., I, art. 12 oraz konstytucje sejmu piotrkowskiego 1512, I, art. 10.

[1]. Noveritis communi omnium, tam spiritualium, quam saecularium consiliariorum nostrorum et nuntiorum terrestrium, in conventu generali Cracoviensi proxime praeterito congregatorum, voto et concordii voluntate constitutum atque laudatum esse, ut exactio ducillorum, *czopowe* vulgariter nuncupata, in prioribus generalibus conventibus ad decursum quinque annorum pro festo Pentecostes^d proximo [23 V 1518] terminandorum instituta¹, adhuc debeat exigi per spatium unius anni, ab eodem festo Pentecostes proxime futuro computanti, ita exigente necessitate reipublicae, modo videlicet infrascripto:

[2]. Ut quilibet, cerevisiam coquens venalem, ex quibuscunque braseis fuerit eadem ipsa cerevisia cocta, hoc est, sive brasea ipsa sint civium et dominorum, sive ex molendinis provenientia et emensurata, sive domi facta, a quolibet vase sigillatim, vel coctura ipsius cerevisiae, iuxta locorum consuetudinem antehac observatam exactionem ipsam ducillorum in manus infrascripti exactoris fideliter solvat, ita ut a maiori coctura alias *waru* plures grossi solvantur, et a minori pauciores iuxta vasorum numerum et quantitatem et exactoris ordinationem, quam, ubi opus et quotiens expediens erit, nostra auctoritate faciet et constituet; notariosque et custodes, tam in civitatibus et oppidis, quam etiam in villis, iuxta arbitrium suum exactor etiam ipse deputabit et iuramento corporali ad fidelitatem illos astringet.

[3]. Ternarii vero, more vetusto circa quemlibet grossum solvendi, pro civitatum et oppidorum reparatione conserventur.

[4]. Tabernatores vero singuli, cerevisiam coquentes, vel coctam a dominis, tam spiritualibus, quam saecularibus, ad propinandum recipientes, a quolibet vase mensurae civilis teneantur per unum grossum in manus exactoris solvere.

[5]. Item a medio vase vini alias *pólkufek* florenus cum triginta quadrantibus solvendus est.

[6]. Item a *dreilink* sive Seremiensi vase vini duo floreni cum sexaginta quadrantibus solvendi.

[7]. Item a quolibet barili malvatici vel vini Italici unus *ort* cum septem ternariis solvatur.

[8]. A barili vero simplicis vini duo grossi solvantur et duo ternarii.

[9]. A medonis vase communi duo grossi cum duobus ternariis.

[10]. A cerevisia advectitia seu externa, a quolibet eius vase duo grossi.

[11]. Et quicumque non soluta prius exactione praefata cerevisiam, vinum, medonem, malvaticum et alium quemcunque potum ex praedictis vendere et propinare in fraudem reipublicae praesumpserit, totum illud, in quo fraudem commisit seu committere voluit, irremissibiliter amittet, et ad poenam regalem solvendam, quotiens id commiserit, erit^e obligatus; capitaneusque loci in tales omnes et singulos, fraudem huiusmodi committentes, animadversionem debitam, veritate rei cognita, non habendo respectum ad quempiam, irremissibiliter exequatur.

[12]. Ad quam quidem exactionem colligendam diligenterque et fideliter exigendam in exactorem constituimus generosum N.^f, vobis omnibus et singulis, quorum interest, mandantes, quatinus praefato exactori nostro^g, sive ab eo substitutis, de ipsa exactione ducillorum respondeatis et responderi faciatis; vos vero locorum capitanei eos, qui rebelles vel negligentes in solvendo erunt, et quos ipse exactor deferet, per pignorationes solitas ad solutionem huiusmodi exactionis compellatis sub poenis nostris contra negligentes capitaneos in novis et antiquis statutis descriptis², et pro gratia nostra aliter non facturi.

^d Pentecostes MK₂.

^e Brak w MK₂.

^f W MK₂ S. W Dr. pozostawiono w tym miejscu okienko, w którym ówczesną ręką dopisano: Ioannem Pyenyazek de Cruzlowa vicecapitaneum Cracoviensem. ^g Brak w MK₂.

¹ Jest to zgodne z uniwersalem o poborze czopowego z 1513 r. (por.: uchwały sejmików generalnych z 1513 r., nr 111), który zarządził wybieranie tego podatku na okres pięciu lat, zatem do Zielonych Świątek 1518 r.

² Por. konstytucje sejmu koronacyjnego krakowskiego 1507 r., I. art. 12, oraz konstytucje sejmu piotrkowskiego 1512 r., II.

Datum Cracoviae, feria secunda proxima post dominicam Oculi anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo [8 III 1518], regni^h nostri anno duodecimo. Ad mandatum ⁱRegiae Maiestatis proprium^l.

VI. ORDINATIO REGNI CONTRA TARTAROS DEFENDENDI^a

Sigismundus^b Rex Poloniae etc. Cum in hoc generali conventu super omnibus regni nostri actionibus et necessitatibus domesticis et bellicis cum consiliariis nostris deliberando et consultando ageremus, inter cetera ea visa sunt maioris momenti, quae ad defensionem terrarum eiusdem regni nostri attinent et ad propulsandos hostiles impetus, qui ab aliquot partibus non sine gravi periculo imminere videntur; atque ideo prima deliberatio et constitutio eiusdem futurae defensionis visa est facienda, cuius seriem subsequenti ordine demandavimus subnectendam:

[1]. Imprimis autem, ut miles mercenarius ad praesidia terrarum Russiae currentis anni conscribi et teneri possit, constituimus et decrevimus, consulente et assentiente senatu regni et nuntiis, a terris ex particularibus conventibus ad hunc generalem missis, ut hoc anno singularum villarum totius regni incolae, tam nostrarum, quam etiam quorumcunque subditorum nostrorum spiritualium et saecularium, ex agris suis, quos laneos vocant, singulos fertones in manus exactorum contribuant et solvant; item civitates et oppida duorum grossorum et^c cerevisiae contributiones solitas contribuant et solvant^l.

[2]. Sed quia potentia Tartarica adeo invaluit atque aucta est, ut haec ipsa praesidia supradictarum contributionum [pro] mercede conscribenda ad sustinendum hostilem impetum non satis valida, nec eidem hostili potentiae ad resistendum paria esse videantur, itaque ad earundem terrarum Russiae defensionem aliam ordinationem, eo ipso senatu regni nostri consulente et assentiente nuntiisque terrarum in eorum sententiam euntibus, constituimus et decernimus, ^dut regno trifariam diviso^d singulae partes eiusce divisionis hinc ad triennium singulis annis expeditione per nos indicta debeant militare; ad quam expeditionem vel ipsi ituri sunt, vel loco sui homines idoneos armis et equis instructos missuri, et quoad necessitas postulabit, una cum supradicto mercenario milite in ipsa expeditione permansuri.

[3]. Terrae igitur Minoris Poloniae anno nunc currente militabunt. Militia vero terrarum Russiae, quae maioribus bellicis periculis, quam reliquae terrae, sunt expositae, cum eis militabit.

[4]. Sequenti autem biennio terrae Maioris Poloniae bifariam divisae similiter per se vel per vicarias personas supradicto modo militabunt, ita ut uno anno nobilitas palatinatus Posnaniensis, Calisiensis, Siradiensis et Lanciensi armis et equis instructa, expeditione per nos indicta, in Russiam proficiscatur, altero vero anno nobilitas palatinatus Brestensis, Iunivladislaviensis, Plocensis, Ravensis et Dobrinensis ad ipsum supradicto modo exequatur.

[5]. Item hoc ipso sequenti biennio illa pars regni, quae in expeditione erit, ex singulis agricolis singularum villarum, integros laneos agri habentibus, sex grossos contribuet, ex civitatibus autem et oppidis mediam partem solitae exactionis, et item contributionem solitam cerevisiae^e persolvat, ut et mercenariis, sine quibus ista expeditio fieri non potest, hinc pro mercede satisfiat, et reliqua bellica onera absolvi et perfici possint.

[6]. Item villae ecclesiasticae, concordantes cum villis nostris et saecularium subditorum nostrorum, quia dominis suis nihil in expeditionem contribuent, loco contributionis sex grossorum fertones tunc persolvent, quando illa pars regni, in qua sitae sunt, ibit ad bellum.

^h Regni vero MK₂.

ⁱ⁻ⁱ W MK₂ zamiast tych słów: etc.

^a W TG tytuł ten brzmi: Ordinatio regni ad eius defensionem. Sigismundus etc. W TN: Decretum conventus de regno defendendo. W AT: Ordinatio ad defensionem regnum.

^b Sigismundus primus AT

^c ut (błędnie) w TG, TN, AT.

^{d-d} ut regnum trifariam divisum TG, TN, AT.

^e cerevisiae quaeque AT.

^l Por. wyżej, konstytucje tegoż sejmu, nr IV i V.